GŁOS POMORSKI

Nr. 213 — Rok 3. (GAZETA POMORSKA) **Numer pojedyńczy 3000 mk**

Prenumerata miejscowa: Przy odbiorze w ekspedycji i w agenturach miejscowych miesięcznie **70.000** mk., przedpłata na poczcie z od noszeniem do domu miesiecznie **71.210** mk. — pod opaską w Polsce i do Gdańska 75.500 mk., do Niemiec 80.500 mk. polskich lub ich wartość walutowa, do Francji 5,— frc., do Anglji 0,8 shilling, do Stanów Zjednoczonych 35 cents. W razie nieprzewidzianych wypadków jak strejki, przeszkody techniczne itd. prenumeratorzy nie mają prawa żądania niedostarczonych numerów, lub zwrotu prenumeraty. — Rękopisów nadesłanych nie zwraca się.

Rachunek bieżący: Bank Powiatowy, Grudziądz, Bank Związku Sp. Zarobk. Danziger Privat Aktienbank Gdańsk i Grudziądz. — P. K. K. P. Grudziądz. — Konto czekowe **Gdańsk nr. 2980.** Konto pocztowe: Kasa Oszczędności Oddział w Poznaniu nr. 201 193. Miejsce płatności wykonania: Grudziądz

Ogłoszenia z Polski: Wiersz wysokości milimetra **w dziale ogłoszeniowym** na stronie 8-łamowej 2000 mk., **w dziale reklamowym** na stronie I 3-łamowej przed tekstem 12.000 mk., wśród tekstu 8000, za tekstem 6000 mk., dla W. M. Gdańska obowiązują te same ceny, dla **Niemiec** dochodzi 50% nadwyżki, dla reszty zagranicy 200% nadwyżki, płaten w markach polskich lub ich wartości walutowej. Za tłómaczenia oblicza się 20% nadwyżki. — **Rachunki** są natychmiast płatne, w razie zwłoki dłuższej niż 72 godzin stosować będziemy ceny bieżące, skreślając wszelkie rabaty. — **Administracja nie przejmuje** odpowiedzialności za termin umieszczenia ogłoszenia.

Dyrektor przyjmuje od godz. 10-tej do 11-tej przed południem
Redaktor Naczelny przyjmuje od godz 11-tej do 12-tej w połudn

Redakcja i Administracja Groblowa 27/29. | **Grudziądz,** środa, dnia 19-go września 1923. | Telefon nr. **50** i **51.**

Witos - ks. Dr. Seipel.

Konferencja dotyczyła polsko-austrjackich stosunków handlowych.

Warszawa, 17. 9. (PAT.) P. prezes Rady Ministrów przyjął dziś kanclerza republiki austrjackiej dra. Seipla wraz z ministrem spraw zagr. drem Grünbergerem i szefem gabinetu min. spr. zagr. drem. Junkarem. Kanclerz poruszył szereg zagadnień wewnętrznych austrjackich, **rzucających światło na odbudowę nowej republiki, poczem nastąpiła wymiana zdań o przyszłości polsko-austrjackich stosunków handlowych.**

*

Warszawa, 17. 9. (PAT.) Kanclerz austrjacki dr. Seipel po odprowieniu mszy św. w kościele po-Karmelickim złożył wizytę najpierw ministrowi Seydzie a następnie p. Witosowi. O godz. 16 kanclerz dr. Seipel wraz z ministrem Grünbergerem

udał się do Belwederu

gdzie ich powitał p. Przezdziecki i wprowadził do Prezydenta Rzplitej. Posłuchanie trwało czas dłuższy.

Z Belwederu odjechał kanclerz do swoich apartamentów w hotelu Bristol, gdzie przyjął wizytę

kardynała Kakowskiego,

któremu wczoraj złożył był wizytę.

Następnie przybyli do hotelu Bristol szef protokułu p. Przezdziecki i zastępca jego p. Tarnowski celem wręczenia orderów i odznak członkom delegacji austrjackiej.

O godz. 20 p. prezes Rady Ministrów wydał

na cześć kanclerza Seipla

i ministra Grünbergera obiad. W ciągu obiadu wygłosił p. premier Witos mowę, na którą odpowiedział kanclerz Seipel. Po obiedzie odbył się raut.

*

MOWA KANCLERZA KS. SEIPLA.

Warszawa, 17. 9. (PAT.) Na przemówienie, wygłoszone na obiedzie przez p. prezydenta ministrów Witosa kanclerz dr. Seipel odpowiedział między innymi: „Co do mnie miałem już dawno gorące życzenie złożyć wizytę rządowi polskiemu, życzenie, które jest tembardziej naturalne, że w Austrji sympatje dla Polski są starodawne i szczere. Potrzebujemy przecież tylko pójść do tumu św. Stefana lub na Kahlenberg, aby zaraz obudziło się w nas wielkie wspomnienie wielkiego rycerza Sobieskiego, niezrównanego współoswobodziciela Wiednia. Powołane do odegrania roli pośrednictwa między zachodem i wschodem oba nasze kraje dążą także pod względem ekonomicznym do jednego celu.

Król rozwiązał parlament w Hiszpanji.

Madryt, 17. 9. (Pat.) Król podpisał dekret rozwiązujący parlament.

Hiszpanja domaga się zwrotu Gibraltaru.

Paryż, 17. 9. (Pat.) Havas donosi iż, Primo Rivera byłby skłonny do wyrzeczenia się Marokka, w razie gdyby tego zażądał naród, jednakże pod tym warunkiem, że Hiszpanja odzyskałaby z powrotem Gibraltar.

Londyn, 17. 9. (PAT.) W Hiszpanji panuje spokój. Nowa forma rządów została na ogół przyjęta spokojnie, w wielu zaś miejscowościach z wyrazami zadowolenia. Straiki w Bilbao i Barcelonie zostały zlikwidowane.

Generał Girardino gubernatorem Rjeki.

De Poli zgłosił dymisję. — Rząd włoski nie chce dopuścić do jakiejkolwiek gwałtownej akcji ze strony Jugosławji.

Rzym, 17. 9. (PAT.) Wiceprezydent konstytuanty w Riece de Poli, zgłosił swą dymisję. Włoska Rada ministrów powzięła nast. uchwałę:

„Rada ministrów mianuje ze względu na anormalne warunki, panujące w Riece gubernatora wojskowego w osobie generała broni Girardino, poruczając mu misję zapewnienia porządku publicznego i sprawowania władzy administracyjnej".

Uchwałę te podał rząd włoski do wiadomości w Belgradzie i rządów wszystkich mocarstw.

* * *

Rzym, 17. 9. (PAT.) Agencja Stefaniego ogłasza wyjaśnienje co do nominacji generała Girardino gubernatorem Rjeki, stwierdzając, iż Włochy zawsze manifestowały lojalnie swój zamiar **zastosowania traktatu w Rapallo.** Rząd obecny stara się jeszcze zgodnie z rządem belgradzkim o znalezienie w **kwestji Rjeki rozwiązania pokojowego. Doświadczenie wykazało, że życie autonomiczne jest niemożliwe dla Rjeki.** Mianowanie generała Girardino wywołane zostało **wyjątkowymi warunkami Rjeki i dymisja rządu fiumenskiego.** Nominacja ta ma na celu **przeszkodzić wszelkiej gwałtownej ak ji żywiołów nieregularnych armji jugosłowiańskich.**

Polska postawiła kandydaturę do Rady Ligi Narodów.

Genewa, 17. 9. (Pat.) Pisma genewskie donoszą, że Polska postawiła swą kandydaturę do Rady Ligi Narodów.

Wielkie manewry w rejonie Zegrze-Siersk-Nasielsk.

Armja czerwona nacierała na błękitne skrzydło. — Manewrami ogromnie zainteresował się P. Prezydent Rzplitej, kierował zaś niemi inspektor gen. Żeligowski.

Warszawa, 17. 9. (PAT.) Dziś w rejonie Zegrze-Siersk-Nasielsk odbyły się

dwustronne manewry,

na których strona czerwona osłaniała lewe skrzydło własnego korpusu, nacierając z północy na Modlin, strona zaś błękitna wypadem jazdy ze wschodu, forsując Narew, starała się udaremnić natarcie strony czerwonej.

Manewry zaszczycił swoją obecnością

p. Prezydent Rzeczypospolitej

któremu towarzyszyli p. minister spraw wojsk. gen. Szeptycki, szef sztabu generalnego gen. Haller i inni wyżsi generałowie oraz wszyscy attache wojskowi armji zagranicznych.

Manewrami kierował inspektor armji gen. Żeligowski. Manewry były bardzo udane. Wszystkie rodzaje broni wykazały

zupełną sprawność i opanowanie.

P. Prezydent Wojciechowski przebył na manewrach od godz. 7 rano do godz. 2 po poł., żywo interesując się ich przebiegom i słuchając wyjaśnień ministra spraw wojsk. i szefa sztabu generalnego.

CO WIÓZŁ SAMOLOT NIEMIECKI?

Bruksela, 17. 9. (PAT.) Władze belgijskie zatrzymały w Knocke samolot niemiecki, na którym znaleziono **3½ miljarda marek.** Prawdopodobnie były one przeznaczone na cele **dalszego podtrzymania biernego oporu w zagłębiu Ruhry.**

Giełda pieniężna

z dnia 19 września

Złoty polski	45.000
Marka niemiecka	0.00[13]
Dolary Stanów Zjedn.	280.000
Franki francuskie	16.450
„ belgijskie	13.550
„ szwajcarskie	49.550
Fund szterling ang.	1.240.000
Liry włoskie	12.400
Guldeny holenderskie	110.000
Korony szweckie	74.200
Korony duńskie	50.300
Korony norweskie	44.800
Korony czeskie	8.370

Nowa próba szantażu Sowjetów.

Grudziądz, 18 września.

Dyplomacja rosyjska — jak wykazuje historja — nie odznaczała się nigdy prostolinijnością, a choćby cieniem kulturalnych wybiegów i atutów, jakie każde państwo ma w swojem zanadrzu w odniesieniu do sąsiadów. . .

Toteż zewnętrzną politykę Rosji cechowała zawsze chytrość, właściwa rasie mongolskiej.

Są to wszystko rzeczy, przed któremi wzdryga się serce Europejczyka, z wyjątkiem może obywatela z nad Sprewy!

Sowjety objęły w spadku po caracie mongolskie kruczki i nieopatrznie szarżując nimi, grożą w wysoce nieodpowiedzialny sposób wszystkim narodom świata.

Ostatnio jesteśmy znowu świadkami **nowej próby** szantażu ze strony dyplomacji sowieckiej.

Wyzwolona z wszelkich obowiązujących dyplomację europejską form, które między innemi **nie pozwalają na ogłaszanie korespondencji** między rządami w traktacie toczących się rokowań, dyplomacja sowiecka korzysta z tego środka, aby **wywierać nacisk** przez prasę swoją i prasę opozycyjną obcą i w ten sposób **szantażować strone przeciwną.**

Tą metodą posługują się Sowjety obecnie w stosunku do rządu polskiego.

Jak wiadomo, dokonały one w dn. 6 lipca br. zasadniczej zmiany stosunku wzajemnego państw, tworzących dawną **RSFRS.** Powstała nowa organizacja państwowa: **Związek Sowieckich Socjalistycznych Republik (S. S. S. R.).** Rozumiejąc samą doniosłość międzynarodową tej zmiany. Sowiety notyfikowały ją przedstawicielom państw, akredytowanym w Moskwie dn. 23 lipca bież. roku.

Rząd polski w dn. 31 sierpnia wyraził gotowość przyjęcia do wiadomości dokonanego przeobrażenia się Sowietów, ale pod **pewnemi warunkami, stojącymi w ściślej łączności z traktatem ryskim i rokowaniami wówczas przeprowadzonemi.**

Rząd sowiecki ogłosił wbrew zwyczajom międzynarodowym i to w **tendencyjnej** formie te warunki, wskutek czego nasze ministerjum spraw zagranicznych zmuszone było opublikować dokładny tekst aide-memoiru, wręczonego p. Oboleńskiemu.

Obecnie znowu Sowiety podały do wiadomości publicznej treść swej odpowiedzi na warunki polskie i znowu w formie, która zmusiła dziś rząd polski do ogłoszenia jej całkowitego tekstu.

Ta metoda negacji nie osiągnie zamierzonego celu.

Memorandum sowieckie próbuje wywołać **fałszywe wrażenie,** jakoby Polska pragnęła skorzystać z nadarzającej się sposobności, aby **przeprowadzić rewizję traktatu ryskiego** i w odpowiedzi grozi przedłożeniem ze swej strony propozycji w tym kierunku.

Jest to **świadomy szantaż,** zmierzający do odrzucenia zgodnych właśnie z istotą, duchem i formą traktatu ryskiego żądań polskich.

Sowjety w dążeniu do bezwarunkowego uznania ich nowego Związku przez Polskę pragną przemycić fakt dużej wagi, a mianowicie, że chodzi im o **uznanie wkluczenia do Związku republ kaukaskich.**

Nie Polska więc a Sowiety chcą „zarobić" na uznaniu nowego Związku Republik Sowieckich. Kontrahentami Polski na podstawie traktatu ryskiego są tylko **republiki białoruska, ukraińska i rosyjska. One tylko zawarły go z Polską, one tylko są za wykonanie zobowiązań traktatu odpowiedzialne.**

Cyklon, który spowodował śmierć 5000 osób.

Paryż, 17. 9. (PAT.) Jak donosi „Matin" na podstawie informacji angielskich, cyklon, który nawiedził wybrzeże Japonji i zburzył miasto Tottori, spowodował śmierć 5 000 osób. Straty materjalne obliczaja na 30 miljonów jenów.

„Izwiestja" twierdzą, że żądania Polski są bezpodstawne.

Moskwa, 17. 9. (PAT.) „Izwiestja" wyraża zdziwienie, że Polska zamiast przyjąć do wiadomości fakt powstania związku republik sowieckich, jak to uczyniły inne państwa, wysunęła cały szereg bezpodstawnych żądań, dążących do jednostronnego rozważania ram traktatu ryskiego. Autor artykułu wyraża przypuszczenie, że żądania Polski są wynikiem nieporozumienia, gdyż wątpliwem jest, czy chwila obecna jest stosowną i odpowiednią dla zaostrzenia wzajemnych stosunków między Polską a S. S. S. R.

Należy przypuszczać, kończą „Izwiestja", że marzenia poszczególnych polskich imperjalistów nie wpłyna na rozluźnienie stosunków i zachwianie równowagi między temi dwoma państwami. — (Czytaj wstępny artykuł p. t. „Nowa próba szantażu Sowjetów").

CZEKI PRZEMYSŁOWE W GDAŃSKU.

Gdańsk, 17. 9. (PAT.) W najbliższy piątek przemysł gdański wyda własne pieniądze, t. zw. czeki przemysłowe. Wydane będą monety czekowe, opiewające na 10, 20 i 50 fenigów oraz na 1 markę, 2 marki, 2,10 i 4,20 mk. Banknot opiewający na 2,10 mk. równać się będzie połowie dolara, a banknot na 4,20 mk. — jednemu dolarowi.

ROZWIĄZANIE „POGOTOWIA CZYNU".

Gdańsk, 17. 9. (PAT.) Z Królewca donoszą: Naczelny prezydent prowincji wschodnio-pruskiej rozwiązał nacjonalistyczny związek pod nazwą „Pogotowie czynu". Essen, 17. 9. (PAT.) Generał Degoutte zakazał subskrypcji niemieckiej pożyczki złotej na terenie Ruhry i przyczółka mostowego Düsseldorf, ponieważ została ona rozpisana bez jego pozwolenia. Suma subskrybowana została skonfiskowaną.

W obronie Polaków — Gdańszczan!

Grudziądz, 18 września.

W pierwszej połowie listopada br. odbędą się w Gdańsku wybory do Senatu Wolnego Miasta. Od ich wyniku zależeć będzie siła wpływu polskiego na sprawy Wolnego Miasta.

Obywatelstwo polskie Wolnego Miasta Gdańska z całą świadomością swej odpowiedzialności stanie jak jeden mąż do urny wyborczej.

Na nas, obywateli Rzeczypospolitej

spada obowiązek inny,

ale niemniej ważny: obowiązek poparcia ze wszystkich sił braci Gdańszczan.

Akcja wyborcza, którą przeprowadzić trzeba, wymaga dużych funduszów pieniężnych. Żywioł polski W. Miasta zbyt słaby jest ekonomicznie będąc złożony ze sfer przeważnie robotniczych i mniej zamożnych, aby własnemi siłami zdołał zebrać potrzebne fundusze.

Społeczeństwu polskiemu otwiera się tutaj wdzięczne pole dla wykazania, że potrafi

dowieść także czynem:

zainteresowanie dla spraw gdańskich, tylokrotnie okazywane w słowie i piśmie.

Wysiłkiem zbiorowym całej Polski zebrany fundusz wyborczy będzie wobec rodaków naszych za granicą Rzplitej dowodem troskliwości o ich dobro i żywej z nimi łączności; dla świata —

świadectwem dojrzałości

politycznej i wymownym dokumentem, że społeczeństwo polskie potrafi skutecznie walczyć o swe prawa do Gdańska i morza.

Każdy grosz, złożony na fundusz wyborczy dla Wolnego Miasta Gdańska użyty uciskowi braci naszej w Gdańsku, zacieśni węzły łączące nas z nimi i wzmocni wpływy Rzplitej nad ujściem Wisły.

Składki przyjmują redakcje

wszystkich pism polskich

w kraju, Dyrekcja Związku Obrony Kresów Zachodnich w Poznaniu (konto czekowe P. K. O. Poznań, 203 184), oraz Biura Okręgowe Związku Obrony Kresów Zachodnich w Warszawie, Grudziądzu i Katowicach.

Gdańsk ciąży ku Berlinowi.

Grudziądz, 18 września.

W Sopocie odbyło się zebranie niemieckiej partji postępowo-gospodarczej.

Zgromadzenie zagaił sen. Förster, zaznaczając, że celem partji jest skupienie wszystkich Niemców gdańskich pod hasłem połączenia Gdańska z Niemcami.

Następny mówca red. Müller wystąpił przeciw agitacji skrajnych nacjonalistów i komunistów, których działalność jakoby pcha Gdańsk w ręce polskie.

Jedna partja postępowo-gospodarcza myśli o połączeniu z „niemiecką ojczyzną".

Z obu przemówień wynika, że partja stawia sobie hasło, będące z punktu widzenia państwowości gdańskiej zdradą, jako wymierzone w samodzielność miasta.

Jest to tem ciekawsze, że leader tej partji Jewelowsky występuje zawsze jako przedstawiciel w układach z Polską.

Na temsamem zebraniu sen. Jewelowsky mówił o nowej walucie gdańskiej obiecując jej wprowadzenie w życie w styczniu. Tymczasem mają być wypuszczone t. zw. złote czeki przemysłowe.

Ksiądz Prałat Seipel kanclerz Austrji.

Ks. dr. Ignacy Seipel urodził się w Wiedniu w r. 1876, święcenia kapłańskie otrzymał w r. 1899, był katechetą, profesorem teologji w Salzburgu, a następnie teologji moralnej w Wiedniu.

Działalność polityczną ks. Seipel rozpoczął w r. 1909 od prac prawnopaństwowych. W stronnictwie chrześcijańsko-społecznem ks. Seipel zajął odrazu wybitne stanowisko. Ministrem został po raz pierwszy przed samym upadkiem monarchji austro-węgierskiej w gabinecie dr. Lamascha, jako minister opieki społecznej.

Od r. 1920 Seipel rozpoczął znów czynna działalność polityczną. W sierpniu r. 1921, gdy kryzys gospodarczy w Austrji doszedł do katastrofalnych rozmiarów ks. Seipel obejmuje ster państwa. W niesłychanie ciężkich warunkach podejmuje ratowanie kraju i dziś może się poszczycić chlubnymi owocami.

Jako polityk ks. Seipel odznacza się dużą wiedzą, siłą woli, poszanowaniem i zrozumieniem poglądów swoich przeciwników.

Dr. Alfred Grünberger.

Minister spraw zagranicznych Austrji, przybywający do Polski razem z kanclerzem Seiplem dr. Grünberger jest jednym z najbliższych współpracowników kanclerza.

Prawnik z wykształcenia, urodził się w r. 1875 w Karlsbadzie. Karjerę polityczną rozpoczął w r. 1899 w ministerstwie przemysłu i handlu.

W r. 1920 został ministrem aprowizacji, w gabinecie Schobera piastował tekę ministra handlu i przemysłu, w obecnym rządzie jest ministrem spraw zagranicznych i w tym charakterze brał udział we wszystkich międzynarodowych konferencjach w sprawie sanacji finansów Austrji.

Z wycieczki krajoznawczej do „Gródka Pomorskiego".

Niemcy dobrze wiedzieli, że kolonizując gwałtem i bezprawiem ziemie pomorską, wzbogacają swój kraj. — Pomorze to ziemia zasobna w przyrodzone bogactwa.

Jednym z miejsc godnych szczegółowej uwagi jest Gródek Pomorski. Najbliższa droga prowadzi do Gródka przez Osłowo—Djabli Kamień.

Wycieczkę do Gródka można odbyć pieszo idąc wygodną ścieżką wzdłuż kolei i olbrzymiej poręby aż do stacji Leosia. Poręba ta to niemy świadek barbarzyńskiej i rabunkowej gospodarki Prusaków podczas wojny światowej. Idzie się przez tę porębę, a następnie ogarnia myśl i uczucie, że młode zagajniki niezadługo pokryją porębę szumiąc pieśń odrodzonej Polski.

Po dojściu do brzegu doliny Czarnej Wody ujrzeć można w oddali olbrzymi głaz, leżący w pobliżu zagajnika.

Potężna bryła dosięga 3 metrów wysokości. Wejście na nią dostępne jest tylko z jednej strony. Jak głosi podanie ludowe bryła ta przyniesiona została przez djabła z gór Skandynawskich. Nareszcie przybywamy do Gródka. Ogromny kilkupiętrowy gmach rzuca się nam w oczy. To Gródek! Stąd prąd elektryczny będzie się rozchodził we wszystkich kierunkach Pomorza, stąd otrzymywać będziemy biały węgiel, elektryczność produkt siły wodnej.

Oglądamy wspaniały gmach zakładów elektrycznych w Gródku i pierwszorzędne urządzenia techniczne. Jedna maszyna kompletnie już gotowa, i niebawem będzie oddana do usług społeczeństwa. Przeważna część maszynerji jest wytworem krajowej produkcji. Napawa to nas dumą i radością. Zbliżamy się więc do ideału samowystarczalności. Z Gródka niezadługo, przy okolicznościach sprzyjających popłynie prąd elektryczny i zasili miasta jak Grudziądz, Toruń, Chełmno itd.

Tej siły starczy na całe Pomorze. Gródek oprócz warunków do rozwoju przemysłowego posiada warunki zdrowotne. Osada ta byłaby pierwszorzędnym zakładem kuracyjnym, gdyby umiejętna i energiczna ręka zabrała się do dzieła.

Piękno doliny Czarnej Wody zwabiłoby niejednego letnika a żywiczne lasy sosnowe puszczy tucholskiej z niemniejszym skutkiem koiłyby nadwątlone nerwy kuracjuszy, niż to czynią różne zagraniczne bady. Cudna ta okolica ma wszelkie warunki rozwoju. **Znicz.**

Zastraszające cyfry.

700.000 ludzi żyje w Polsce na koszt państwa. Wartość gotówki, będącej w obiegu nie odpowiada naszemu zapotrzebowaniu. Ministerjum zdrowia — luksusem dla Polski.

Grudziądz, 15 września.

Wśród narodów europejskich — niestety — naród polski nie posiada jeszcze zrozumienia dla oceny rzeczywistości, inaczej mówiąc, dla suchych cyfr, na podstawie których powinniśmy budować nasze państwo. Dla przykładu, że tak, a nie inaczej dzieje się w Polsce — przytoczymy parę zastraszających cyfr, które w ponurych kolorach malują nasz zmysł organizacyjno-państwowy.

Oto pierwsza z owych zastraszających cyfr: państwo polskie, liczące 28 miljonów ludności posiada 449 tysięcy urzędników kontraktowych, po dołączeniu do tej liczby wojska i innych ludzi żyjących stale lub czasowo na etacie państwa, otrzymamy cyfrę około siedem set tysięcy ludzi, żyjących na koszt państwa.

Wypada więc, iż 40 obywateli nie wyłączając kobiet starców i nowonarodzonych dzieci, utrzymuje na swój koszt jednego człowieka, który teoretycznie oddaje im usługi państwowe.

W porównaniu do liczby urzędników w innych państwach cyfra przez nas przedstawiona dla naszego państwa jest zbyt wielka. Powoduje ona też jeden fatalny skutek ti. budżet państwa, o którego zrównoważenie tak wytrwale walczy nasz rząd nie zawiera właściwie żadnych poważniejszych, produktywnych wkładów państwa poza wydatkiem na utrzymanie urzędników. Dochodzimy więc do absurdalnego wniosku, że skarb państwa istnieje dla urzędników, a urzędnicy dla skarbu.

Drugą cyfrą zastraszającą jest to, że wartość gotówki będącej w obiegu nie odpowiada zupełnie naszemu zapotrzebowaniu.

O ile na początku wojny ilość gotówki obiegającej dzisiejszy obszar Rzeczypospolitej dochodziła do około siedemset miljonów dolarów, obecnie mimo, iż zaczęliśmy liczyć wydrukowane nasze jednostki monetarne w biljonach wartość pieniędzy będących w obiegu jest nierównomierna do zapotrzebowania.

Dalsza cyfra: w przedwojennych Niemczech na 1 klm. linji kolejowej wypadało 8 urzędników. W Polsce wypada ich 28 na 1 klm.

Dzieje się to dlatego, że ograniczono liczbę godzin pracy i zmniejszono siłę produkcyjną pracownika.

Taka cyfra chyba dostatecznie wyjaśnia dla czego koleje są drogie a mimo to przynoszą najpoważniejszy deficyt.

Wreszcie ponura cyfra:

Niezlikwidowane dotychczas Ministerjum zdrowia zatrudnia aż 7 144 urzędników. Licząc przeciętnie na każdego urzędnika 2 miljony marek pensji, otrzymujemy miesięczny wydatek 15 miljardów marek, co w całym roku uczyni 180 miljardów. Dla państwa takiego jak Polska jest to wydatek stanowczo luksusowy.

Oto zastraszające cyfry, które smutnie świadczą o naszym zmyśle organizacyjnym.

Paskarze z Grudziądza i Poznania zgrywają się w Sopocie.

Jaskinia gry robi dolarowe interesy. — Miljardowe stawki. — Grudziądzcy paskarze zgrywają się do spółki z szpiegami rosyjskimi. — Dobre towarzystwo.

Grudziądz, 18 września.

W sopockiej jaskini gry zaprowadzono przed niedawnym czasem w nowozbudowanej części inowację.

Oto przy 5 stołach, do których ma się dostęp za osobną zapłatą, zaprowadzono stawki dolarowe. Wszystkie stoły są obstawione — przy wszystkich grywają li tylko obywatele polscy.

Przypatrując się tym nałogowym graczom, tracącym po 50—100 i więcej dolarów — zachodzimy mimowoli w głowę, skąd przybywający z Polski obywatele zebrać mogli tyle dolarów, chociaż wywóz dewiz za granicznych jest zakazany.

Wśród grających przeważają ludzie

o ciemnej przeszłości —

paskarze, lichwiarze, handlarze koni z Grudziądza, Poznania i innych miast polskich.

Powszechną uwagę zwraca również grywający przy stolikach dolarowych

szpieg rosyjski Romanowicz

oraz jego kochanka. Romanowicz pełnił podczas wojny funkcję agenta ochrony i „działał" w Kopenhadze, skąd jednak po rewolucji rosyjskiej został wydalony przez rząd duński do Libawy. Z Libawy przybył on do Gdańska i współpracuje z bolszewickim szpiegiem Bielianinem razem z Astapowem i Kobyleckim.

Romanowicz jest najwidoczniej doskonale opłacany — a pracuje podobno na wszechstrony — skoro może pozwalać sobie na grę dolarową.

Jak widzimy, zasiada przy stolikach dolarowych dobrane towarzystwo — zauważa „Gazeta Gdańska", z której to informacje czerpiemy.

Przed zbliżającą się zimą.

Pasek węglowy i samoobrona konsumentów.

Grudziądz, 18 września.

Z Górnego Śląska piszą nam:

Wskutek wzrastającej drożyzny podwyższono zarobki górników o 32 proc. Górnośląska Konwencja Węglowa podwyższyła wobec tego ceny węgla od 4 wrze-

śnia br. o ca. 25 proc. Nowe ceny węgla przedstawiają się w handlu hurtowym za tonę, czyli 30 ctr. loko wagon kopalni:

Sortyment gruby, kostka, orzech I 1.935.000 mk., orzech II 1.706.000 do 1,782.000. mk., drobny 844.000 do 1.290.000 mk., grysik 1.023.000 do 1.611.000 mk., miał 542.000 do 721.000 mk., pospółka I a, niesortowana 1.648.000 mk., groszek 746.000 do 1.611.000 mk.

Centnar węgla opałowego kosztuje więc obecnie **96,750 mk. w kopalni.** Do ceny tej dochodzą koszta przewozu.

Hurtownie tutejsze i kupiectwo węglowe niema żadnego wpływu na ukształtowanie cen węgla.

Ceny dyktuje każdorazowo **trust węglowy**, składający się z kilkunastu posiedzicieli wielkich kopalń.

Natomiast trzeba przyznać słuszność narzekaniom konsumentów węgla na prowincji, co do pobierania zbyt wysokich cen ponad ustanowioną cenę węgla na Górnym Śląsku.

By temu skutecznie zapobiedz, winien każdy większy konsument zamawiać węgiel wprost w Hurtowniach, które każdorazowe ceny publikują i oficjalne cenniki wydają. Wówczas ustaną narzekania na wyzysk pod tym względem. Konsument nie będzie płacić ani feniga więcej ponad oficjalny cennik otrzyma węgiel w jaknajkrótszym czasie, a ponadto przyczyni się do ukrócenia paska węglowego.

W Polsce mamy węgla poddostatkiem.

Konsument niema więc najmniejszej potrzeby posługiwania się sprytnymi pośrednikami i handlarzem z drugiej i trzeciej ręki.

Co pisze prasa całej Polski o pożarze Teatru grudziądzkiego.

Grudziądz, 18 września.

Pożar teatru w Grudziądzu nie przestaje być tematem komentarzy, podawanych przez prasę całej Polski.

I tak „Dziennik Poznański“ pisze:

Straty materjalne, powstałe z pożaru Teatru Miejskiego w Grudziądzu są bardzo poważne, ale jeszcze większą szkoda polega na tem, że skutkiem pożaru Grudziądz pozbawiony został poważnej placówki kulturalnej, która, zwłaszcza na Kresac Zachodnich, miała tak wielkie zadanie.

„Dziennik Bydgoski“ alarmuje:

„Grudziądz bez teatru polskiego przestaje być ogniskiem, z którego szeroko na Pomorzu promienionwać winna kultura polska“.

„Słowo Pomorskie“ w strzeszczeniu podaje przebieg wypadków:

„W grudziądzkim Teatrze Miejskim spalił się cały gmach, sterczą tylko resztki murów. Nie zdołano ocalić ani jednego sprzętu. Przyczyna pożaru nieznana. Akcja ratownicza, w której brała żywy udział miejscowa policja, trwała do godziny 5 rano w którym czasie pożar ugaszono“.

„Głos Robotnika“ z Torunia zaznacza, że:

„Wiadomość o strasznej tej katastrofie poruszy niezawodnie do głębi całą Polskę. Teatr grudziądzki pełnił ważną misję szerzenia kultury polskiej, to też zniszczenie go przez pożar stanowi dla naszych Kresów bardzo dotkliwy cios, tembardziej, że katastrofa nastąpiła tuż po otwarciu nowego, dobrze się zapowiadającego sezonu pod kierownictwem artystycznem b. wicedyrektora Teatru Miejskiego w Toruniu, p. Hryniewicza“.

„Gazeta Gdańska“ w streszczeniu podaje przebieg wypadków. —

„Kurjer Poznański“ w słowach mocnych apeluje do ofiarności ogólne:

„Grudziądz jest w żałobie po swoim teatrze. Oburzenie i gniew wszakże nie jest w mieście jedynym objawem reakcji wobec tego, co się stało. Dzięki inicjatywie ludzi energicznych zawiązano natychmiast Komitet Odbudowy Teatru, który zrobi, co będzie tylko mógł, żeby jak najszybciej stanął na gruzach dawnego, nowy godny polskiej sztuki budynek teatralny. Niemniej idzie Komitetowi o to, żeby personelowi aktorskiemu, pozbawionemu sceny, dekoracyi, kostjumów, rekwizytów, boć spłonęło dosłownie wszystko, umożliwić pracę w skromniejszych warunkach, w wynajętym i doraźnie na teatr przerobionym lokalu. Ale na to trzeba pieniędzy, trzeba pomocy ludzkiej, trzeba wielkiego poczucia obywatelskiego i zacnych serc polskich. Komitet apeluje do wszystkich zasobnych teatrów, żeby spieszyły ze składkami na grudziądzkiego pogorzelcę. Co która ze scen może ofiarować, ratując w potrzebie swoją młodszą, zniszczoną siostrę, niech daje! Czy kostjum, czy rekwizyt, czy dekorację, wszystko będzie przyjęte wdzięcznością i skwitowane gorącem: „Bóg zapłać“. Nie nie lenią się w ofiarności i inne instytucje poza teatrem stojące, a nadto i ludzie zamożni niech nie skąpią pieniędzy na ten szlachetny cel!“

„Dziennik Chojnicki“ żywo interesuej się losem bezdomnej placówki teatralnej w Grudziądzu i nieszczęściem jakie n asdotknęło. W zakończeniu swego artykułu tak pisze:

„Artyści teatru są przygnębieni z powodu spłonięcia teatru. „Głos Pom.“ apeluje do społeczeńswta całego, do miast i innych teatrów polskich o społeczną pomoc celem wystawienia nowego wielkiego teatru polskiego. **Wielkie firmy grudziądzkie złożyły na ten cel w pierwszym dniu kilkanaście milj. marek.**

Czyja ręka targnęła się na najwyższe dobra narodu, na zniszczenie przybytku kultury polskiej, śledztwo niebawem wykaże.

Czyż nie mamy tam może do czynienia z elementami, które z całej duszy i serca nienawidza kultury polskiej i rozwoju oświaty narodowej?

Bis dat, qui cito dat!

Grudziądz, 18 września.

Losem teatru i kwestją wzniesienia nowego gmachu nie przestaje się szeroki ogół społeczeństwa interesować.

Nie mówiąc już o prasie polskiej, która podaje za nami szczegóły wypadku, należy podkreślić żywe z a i n t e r e s o w a n i e się akcją budowlaną sfer wielkich, które dotychczas stroniły od teatru, lub traktowały tę placówkę dość obojętnie.

Do Wydawnictwa naszej gazety nie przestają napływać składki, a co najważniejsze, godne zaakcentowania **warstwy mniej zamożne bardziej wydatnie śpieszą z pomocą.** —

Brak nam już słów prośby do zachęty całego patrjotycznie czującego ogółu do składania ofiar na cele odbudowy. —

Śpieszmy się spełnić swój obywatelski obowiązek, bo kto zaraz daje, ten dwa razy daje!!

*

Artyści Teatru Miejskiego pracują usilnie, aby grą, zapałem zrównoważyć te e f e k t y, jakie powstać moga z braku odpowiednich rekwizytów teatralnych i stosownego warsztatu pracy. — Niech społeczeństwo dąży ich pieczą i serdeczną troską, niech nie pozostanele obojętne na wysiłki nadludzkie tych ludzi, którzy kroczą w szeregu pionerów kultury ducha. —

Nasi artyści zasłużyli sobie na uznanie swą pracą, za pałem i wytrwaniem na tak niepociągającym materjalnie stanowisku. Brać M e l p o m e n y pracuje bez wytchnienia. — Niech im przyjdzie z pomocą społeczeństwo. —

Jeszcze raz przypominamy społeczeństwu, aby pośpieszyło z ofiarami na rzecz teatru w postaci niepotrzebnych już do użytku przedmiotów, jak: dzbanków, talerzy, flakonów, najrozmaitszych figurek, obrazów itp. —

Na apel Dyrekcji teatru pospieszmy z pomocą. —

Teatr grudziądzki jest nędzarzem, a powinien być instytucją bogatą i zasobną. — Tego wymaga nasza ambicja!

Władze śledcze twierdzą, że wykryją sprawcę pożaru teatru.

Energiczne dochodzenia miejscowych władz śledczych wskazują już na wątek zbrodniczego zamachu. —

Ze względu na ścisłość tajemnicy nas obowiązującej podzielić się z Czytelnikami szczegółami dochodzeń nie możemy. —

W niezadługiem czasie jednak będziemy już mogli ustalić, kto jest winowajcą podpalaczem. —

Kilku podejrzanych o zbrodnię podpalenia władze śledcze wypuściły na wolność z braku dowodów. —

Na odbudowę Teatru

Dotychczasowe ofiary, złożone w redakcji pisma naszego względnie w kasie wydawnictwa naszego, będące do dyspozycji wyłonionego **Komitetu Odbudowy Teatru** wzgl. jego ściślejszego komitetu wykonawczego, są następujące:

Drukarnia Pomorska	I rata	3.000.000
Dyr. Poszwiński	„ „	1.000.000
„ Waligórski	„ „	500.000
„ Samoliński	„ „	1.000.000
„ Andrót		1.000.000
„ Andrzejewski		1.000.000
W. Korzeniowski Tow. Akc.	I rata	2.000.000
Paweł Witkowski	„ „	2.000.000
Fa. „Strug“ Sp. Akc.		5.000.000
Fa. Maćkowiak, Toruń		1.000.000
Fa. Wielkopolanka		500.000
Dr. Grygier	I rata	500.000
Senator Szychowski		1.000.000
Radca Klimek		3.000.000
Poseł Krzywiński		1.000.000
Pieczyński, Alimentarja		1.000.000
Kołodziejczak, Alimentarja		1.000.000

Bracia Rosińscy	1.000.000
Część pracowników techn. Druk. Pom.	300.000
Współpracownicy red. Gł. P. i Weichsel-P.	600.000
Er. Ruciński	1.000.000
Tad. Peche	150.000
Fa. Gaede	500.000
J. Hoffmann	50.000
K. Chojecki	100.000
Zygm. Bobersey	100.000
Kościemski	500.000
zebrano na wieńcowem w miej. maj Tarpno	1.000.000
Helena Nadwodzka	200.000
inż.-technolog Bolesław Grabowski	300.000
inżynier Zbigniew Piątkowski	300.000
zebrano u Państwa Rozwadowskich w Mazankach z okazji okrężnego	1.410.000
Piotrowska, wł. i kier. Szkoły im. Jach.	500.000

Razem otrzymaliśmy gotówką 33.510.000 mk.

Dalsze datki przyjmujemy prosząc o wpłatę **gotówkową**, gdyż deklaracji kwitować nie możemy.

Zaznaczamy, że oprócz nas przyjmują datki: **Bank Zw. Spółek Zarobkowych, Bank Mieszczański, Polski Bank Handlowy oraz Bank Powiatowy na konto Komitetu Odbudowy Teatru w Grudziądzu.**

W Grudziądzu najwięcej ludzi — to inżynierowie.

Jak dawniej Zygmuntowski Stańczyk udowodnił, że najwięcej ludzi jest lekarzami, tak dziś można udowodnić że w Grudziądzu najwięcej ludzi jest inżynierami i to elektrykami.

Starszy monter, każdy chłopiec do posyłki z przedsiębiorstwa elektrycznego przedstawia się jako inżynier a także i ten, co nie ma określonego zawodu, byle tylko umiał zapalić żarówkę, ma już kwalifikacje do używania tytułu inżyniera.

Sejm polski ustawą z dnia *21 września 1922* roku określił, kto ma prawo używania tytułu inżyniera, a każdy nie mający odpowiednich studjów za bezprawne używanie tego tytułu podlega surowej karze.

Tego rodzaju samozwańczy inżynierowie opanowali rynek i przemysł elektrotechniczny, przynosząc nieobliczalne szkody. Jest to nadużywanie dobrej wiary klijentów, a z drugiej strony szkodzenie firmom, które dla fachowego i wytrawnego prowadzenia swoich przedsiębiorstw posiadają w swoim składzie personalnym inżynierów fachowców, celem utrzymania swej pracy na odpowiedniej wyżynie naukowej.

Bezczelność samozwańcza posunęła się nawet tak daleko, że niektóre składy i warsztaty elektryczne używają szumnych firm „Biuro inżynierskie“, jakkolwiek w danej firmie, w danym warsztacie inżyniera nawet na lekarstwo nie znajdzie. Możeby miejscowe władze kompetentne zajęły się tą sprawą i nie dozwoliły używanie firm oraz tytułów przeciwnych ustawie z dnia 21-go września 1922 roku (w przedmiocie tytułu inżyniera) Dz. Ustaw Nr. 90 poz. 823.

Na czasie

Chcą z Wielkopolski zrobić Abderę.

Prasa warszawska — pisze „Dziennik Bydgoski“ — z pewną lubością opowiada następujący rzekomo fakt:

Pewien burmistrz małego miasteczka powiatu Leszno (Wielkopolska) wystosował zapytanie do władzy przełożonej tej treści:

„Piekarze tutejszego miasta nie stosunją się do cen ustalonych przez komisję drożyźnianą i sprzedają chleb po 10, 11 i 12 tysięcy marek za bochenek 4 funtowy, zamiast po 16 tysięcy, jak ustaliła komisja. Zapytuję się, czy winnych podać do odpowiedzialności?“

Gdyby chciał kto o centralnych urzędach warszawskich opowiadać nie kiepskie facecje, tylko rzeczy i zdarzenia protokularnie uwierzytelnione to powstałaby z tych opowiadań kilkodziesięciotomowa encyklopedja sowizdrzalska.

Wiadomości bieżące.

Kalendarz: Sroda Januarego b. Wschód słońca 5.41 zachód 6.6 Wschód księżyca 3.24 zachód —

BIBLJOTEKA I CZYTELNIA T. C. L. otwarta w dni powszednie od godz. 5—7, dla dzieci w środy i soboty od godz. 4—5.

ŚWIĘTO 16. P. A. P.

W rocznicę bitwy pod Horodem urządza 16 p. a. p. święto pułkowe z następującym programem:

22 września; godz. 8—10 bieg myśliwski oficerów i podoficerów pułku. O godz. 10 zawody sportowe szeregowych pułku na placu koło kościoła garnizonowego.

23 września; O godz. 23 uroczysty capstrzyk orkiestry 16 p. a. p.

24 września; O godz. 6 pobudka. O godz. 10 msza polowa na placu koło kościoła garnizonowego i defilada. O godz. 15 zabawy żołnierskie. O godz. 21 raut w kasynie oficerskiem 16. p. a. p.

Awanse oficerów.

Z Warszawy donoszą:

Ogłoszone zostało rozporządzenie wykonawcze ministra spraw wojskowych w sprawie awansów na kapitanów, majorów, podpułkowników i pułkowników. Stosownie do pragmatyki awanse są utrzymane w **dwojakiej formie,** Mianowicie według starszeństwa i według wyboru;

W ten sposób awansowanych zostanie 1.547 oficerów, a mianowicie 842 poruczników na kapitanów, względnie rotmistrzów, w tem 674 według starszeństwa, a 168 z wyboru; 412 kapitanów na majorów, w tem 183 według starszeństwa, a 229 z wyboru; 224 majorów na podpułkowników, w tem 46 według starszeństwa, a 178 według wyboru; 69 podpułkowników na pułkowników, wszyscy tylko z wyboru. Awansami temi objęte są wszystkie gatunki broni. Najwięcej awansów otrzyma piechota.

Waluta złota w Gdańsku.

W Gdańsku wszystko przechodzi na walute złota.

Kupcy oddawna już na tej podstawie kalkulują, oznaczajac ceny swych towarów, obecnie miejskie zakłady przemysłowe przechodzą też na walutę złotą, zapowiadając, iż za użycie gazu i elektryczności płacić się będzie fenigami złotemi.

Jako podstawa obliczenia użyty będzie przeciętny trzydniowy multiplikator. Z powodu wysokich cen węgla stopa przedwojenna cen będzie znacznie przewyższona.

Ceny za tramwaj od poniedziałku obliczane będa według taryfy; najniejsza jazda 10 fen.

Tę nowe ceny, **oparte na fenigach złotych,** pociągna za sobą w konsekwencji podrożenie całego życia, Sa o-

1 złoty polski = 45000 mkp.

Warszawa, 17. 9. (PAT.) Rozporządzeniem z dnia 17 bm. p. minister skarbu ustanowił cenę 6% złotych bonów skarbowych na 45 000 marek za 1 złoty. Nowa cena obowiązuje od dnia 18 bm.

Obywatelstwo polskie dla kolonistów niemieckich.

Z Hagi telegrafują:

Stały międzynarodowy trybunał sprawiedliwości wydał na życzenie Rady Ligi Narodów opinje (avis), że sprawa obywatelstwa niektórych byłych obywateli niemieckich zamieszkałych w Polsce podlega

kompetencji Ligi Narodów

i że rząd polski stosownie do art. 4 traktatu o mniejszościach winien (?) przyznać obywatelstwo polskie wspomnianym wyżej osobom, o ile w chwili ich przyjścia na świat rodzice ich mieszkali na obszarze należącym dziś do Polski. Polska domagała się także, aby rodzice ci byli tam zamieszkali w dniu 31 stycznia 1920 r. tj. w dniu wejścia w życie traktatu o mniejszościach.

Powyższa opinja jest niejako **uzupełnieniem** wypływającem ze stanowiska, jakie stały międzynarodowy trybunał sprawiedliwości zajął poprzednio w sprawie kolonistów niemieckich w byłej dzielnicy pruskiej.

Bibułę komunistyczną dla Polski drukuje się w Królewcu.

Już rok temu można było stwierdzić na podstawie zaciągniętych wprost u źródła informacyj, że komuniści i bolszewicy obrali sobie drogę propagandy po

przez Iławę do Mławy

i że drogą tą słali wielkie paki z bibułą komunistyczną, drukowaną w języku polskiem w Królewcu.

Obecnie komuniści i bolszewicy rosyjscy przenieśli swą siedzibę

propagandy komunistycznej

do Gdańska i że po przez Gdańsk wysyłają odezwy komunistyczne i różne pisma, sprowadzone z Królewca i z innych miast niemieckich.

Część bibuły komunistycznej przesyłana jest podobno drogą wodną — część zaś jest przemycana przez pogranicze gdańsko-polskie w tych miejscach, w których czujność nasza z różnych powodów szwankuje.

—** **TEATR MIEJSKI.** Afisz teatru zapowiada na dziś. we wtorek, przedstawienie dla wojska „Kiliński" Bałuckiego. Początek przedstawienia o godz. 6-tej wieczorem. Kasa czynna u p. Wawrzyniaka, plac 23-go Stycznia i ul. Lipowa. Ceny miejsc od 5—10 000 mk. — Loża 20 000 mk.

W środę odbędzie się pierwsze przedstawienie szkolne, na którem dziatwa nasza ujrzy dzielnego bohatera „Kilińskiego". Ponieważ przypływ na przedstawienie będzie liczny, przeto radzimy wcześniej się zaopatrzyć w bilety. Ceny miejsc od 5—10 000 mk.

Na czwartek przygotowuje dyrekcja premierę „Pana Posła" komedję w 3 aktach Fijałkowskiego, sztuka nadzwyczaj wesoła, cechuje swoja chłopska swadą i mądrem dowcipem czasy z r. 1905, gdy lud nasz zaczął rozumieć swoje zadanie dziejowe i Polski,ę i brać czynny udział w życiu politycznym. Takim właśnie chłopem uświadomionym jest „Pan Poseł" — Maciej Kłos, żyjący w dobrej komitywie z dziedzicem wioski, Klonowiczem. Pan dziedzic chłop gospodarz są wielkimi społecznikami, dbają o dobrobyt wsi i ludu, głoszą hasła równości, braterstwa.

Rolę Macieia Kłosa kreować będzie p. dyr. Hryniewicz, który zalicza tę rolę do najlepszych w swoim bogatym repertuarze. Postać zaś Klonowicza odtworzy p. Konarski, zdobywający już sobie wstępnem bojem publiczność na inauguracji „Kilińskiego". W rolach innych wystąpią pp. Hartmanowa, Weissowa, Kostecka, Dąbrowski, Szczerbowski oraz cały zespół męski w rolach gospodarzy. Reżyserję prowadzi p. dyr. Hryniewicz. Dekoratornie i kostjumernie pod wodzą p. Dabrowskiego przygotowuja nowe dekoracje i kostjumy.

—** **Na cele odbudowy Teatru** wielkie przedstawienie urządza teatr świetlny „CORSO" w piątek dnia 21 bm.. Program ogłoszony zostanie w najbliższych dniach Zaznaczyć należy, że właściciel kina p. Franczak ofiaruje cały zysk na odbudowę Teatru.

—** **Z TOW. CZYTELNI LUDOWYCH.** Na ostatniem zebraniu zarządu T. C. L. uchwalono podwyższyć składki miesięczne do 5.000 marek, wpisowe do 10.000 marek. Uchwała ta obowiązuje od 1 października br. Wysokość kaucji za książki pozostaje chwilowo niezmieniona.

Tow. Czytelni Ludowych podaje równocześnie do wiadomości, iż członkowie nie korzystający więcej z bibljoteki, powinni zgłosić się po odbiór kaucji do dnia 15 października br. w przeciwnym razie kaucje te przechodzą w fundusze Towarzystwa.

Ze względu na trudne warunki materjalne, Tow. C. Lud. zwraca się do społeczeństwa grudziądzkiego z apelem o pomoc finansową w postaci ofiar lub składek. T. C. L. chcąc pełnić nadal swe szczytne zadanie oświatowe, potrzebuje koniecznie funduszów, których według sił możności dostarczyć winien ogół obywateli.

Składki przyjmuje sekretarjat T. C. L. w Muzeum, lub sekretarz T. C. L. red. Łydko („Głos Pomorski").

Czytelnia T. C. L. zwraca się do ogółu z gorącą prośbą, o nadsyłanie przeczytanych tygodników, czasopism itp., zaś bibljoteka T. C. L. o nadsyłanie niepotrzebnych książek treści beletrystycznej lub naukowej.

—** **WIEŃCOWE W MAJĄTKU MIEJSKIM TARPNIE** zakończyło sezon prac żniwnych.

Z inicjatywy decernenta magistratu p. dyr. Andrzejewskiego odbył się tu piękny wieniec, na który z miasta przybył szereg radnych z P. Prezydentem na czele oraz z Urzędu Ziemskiego p. naczelnik Gabrylewicz.

Po tradycyjnych obrzędach rozbawili się wszyscy i wesoło wśród tanów, śpiewów narodowych i pogawędki spędzili czas dalszy, wynosząc miłe wspomnienie i podziękę dla pp. dyr. Andrzejewskiego i administratora majątku p. Jeżaka.

Nie zapomniano i o potrzebie powiększenia funduszu Komitetu Budowy Teatru, zbierając z inicjatywy p. r. Suchorzebrskiego 1 miljon marek.

—** **Piorun strzelił** podczas wczorajszej nocnej burzy w przewody elektryczne w pobliżu dworca, prowadzące do aparatów alarmujących Straż Ogniową. Przewody te zostały naturalnie poważnie uszkodzone.

—** **ULICZNE BURDY.** Już od dawna mieszkańców okolicy placu 23 stycznia niepokoiły awantury urządzane przez podchmielonych osobników, którzy wyprawiając hałasy i nieludzkie krzyki nie tylko kłócą spokój nocny, ale co gorsza, najczęściej doprowadzają do bójek ulicznych. Burdy te mają miejsce najczęściej po północy.

Ostatnio wczoraj około lokalu „Mazurka" dały się słyszeć rewolwerowe strzały, które zaalarmowały przechodniów, jak i zaniepokoiły mieszkańców tej okolicy.

Epilog wczorajszego zajścia rozegra się napewno na policji, której obowiązkiem jest ustalić źródło nieustannych niepokojów i odpowiednie poczynić zarządzenia.

—** **POM. ZWIĄZEK INWALIDÓW WOJ.** Koło Grudziądz urządza we wtorek dnia 18 bm. o godz. 7 wiecz. na sali Bazaru nadzwyczajne walne zebranie, na które się wszystkich członków zaprasza.

—** **ZARZĄD ZWIĄZKU ZAWODOWEGO PRACOWNIKÓW** Przemysłu Cukierniczego w Polsce (Warszawa ulica Zielna 41) zawiadamia o Pierwszym Zjeździe Cukierników w Polsce. Wszyscy uczestnicy zjazdu mają zapewnione kwatery.

—** **LIGA ŻEGLUGI POLSKIEJ** dąży do zebrania w swej bibljotece wszystkich artykułów w pismach codziennych tygodnikach, miesięcznikach, broszurach, książkach itd. w sprawach morskich.

W związku z powyższem Liga zwraca się do pp. autorów, redaktorów i wydaców i wogóle do osób uświadamiających **sobie znaczenie morza dla Polski** z prośbą o nadsyłanie wszelkiego rodzaju artykułów, wydawnictw, w których są poruszane spray morskie, do Ligi Żeglugi Polskiej (Marszałkowska 63 m. 9), gdzie będą one stos. segregowane i wejdą do składu bibljoteki Ligi do specjalnego oddziału pt.: **„Polska myśl morska".**

Zwracamy się do Redakcji wszystkich pism Rzeczypospolitej z uprzejmą prośbą o łaskawe przedrukowanie niniejszej odezwy.

—** **HURTOWNIA SPÓŁEK SPOŻYWCÓW W POZNANIU.** Nazwa „Ha-Es-Es" znana jest dziś popularnie wszędzie jak daleko sięga pojemność rynku krajowego. Świadczy to wymownie na korzyść Hurtowni Spółek Spożywców, jej wyrobów i towarów, których zbytem się trudni.

Dzięki staraniom i zabiegom kierownictwa, dział produkcji z dziedziny spożywczej rozszerzonym został znowu znacznie przez przejęcie fabryki kawy słodowej w Pniewach, którą wziąwszy pod swój zarząd, zreorganizowano i dostosowano do wszelkich wymagań hygieny, czasu i produkcji masowej. Spółka wypuściła w ostatnim czasie na rynek „Ha-Es-Es".

Z wytwarzanych względnie wypuszczanych w handel przez Zakłady przemysłowe Ha-Es-Es HurtowniSpółek Spożywców artykułów cieszących się wielkim zbytem i popytem wymienić należy również:

„Ha-Es-Es" — kawę słodowa, Ha-Es-Es — herbatę w opakowaniu, Ha-Es-Es — płyn do czyszczenia metali, Ha-Es-Es — ultramarynę do prania, Ha-Es-Es — pastę do obuwia.

—** **NOWE ZNACZKI STEMPLOWE.** Dnia 20 bm. wypuszczone będą w obieg nowe znaczki stemplowe wartości 30 i 50 tysięcy mk.

—** **BANKNOTY NA 1 MILJARD.** Dzienniki niemieckie podają, że w poniedziałek pojawią się banknoty niemieckie na 500 miljonów mk., a w ciągu tygodnia banknoty na sumę jednego miljarda marek.

PODZIĘKOWANIE.

W dalszym ciągu złożono na ręce konferencji Pań św. Wincentego a Paulo dla biednych m. Grudziądza:

Unia 100 000, St. Bronikowski 50 000, Alfred Moddelsee 100 000, Młyny Grudziądzkie Cerealia 50 000, N. N. 20 000, Rosen 6 000, J. Kobiella 2 000, Spółka Techniczna 50 000, Żywnopol 30 000, Kowalczyk-Kulpiński 20 000, Komossa i Ska 10 000, Jerzykiewicz 1 000, Piotr Jakubowski 20 000, Paweł Witkowski 100 000, Gobbels 20 000, Krock i Ska 10 000, Grzeszkowiak 5 000, Plikat 10 000, Grünfeld 5 000, Zwoliński 50 000, Rutkowski 5 000, Makowska 10 000, Widomski 5000, Żmijewski 10 000, Pomorski Dom Handlowy 10 000, Malinowski 3 000, Lutobarski 20 000, Wasilewska 3 000, N. N. 10 000, Girard & Certoux 250 000, A. Kowalski 100 000, Wilewski 500, Kruszona 5 000, Gosienicki 5 000, Karolewicz 30 000. Wilczewski 2 000, Wł. Nowakowski 10 000, Bieńkowski 2 000, Bantkowska 5 000, Brzoska 5 000, M. Szulc 100 000, Leo Sikorski 70 000, Semrau 25 000, Venzke & Duday 20 000, Pomorskie Zakłady Ceramiczne Tow. Akc. 250 000, Farbiarnia i Pralnia 10 000, Ryszard Grabowski 100 000, Franciszek Szydzik 50 000, Riebold 5 000, Zschabran & Nass 10 000, Marschler 10-000,

(C. d. n.)

—** **PODZIĘKOWANIE.** Serdeczne „Bóg zapłać" składa dyr. Teatru Miejskiego dyrektorom Poznańskiego Banku Ziemian pp. Herczyńskiemu i Zapartowi za łaskawe wypożyczenie samochodu do Torunia i z powrotem celem przewiezienia kostjumów na ostatnią inaugurację Kilińskiego w „Tivoli".

Ruch towarzystw.

—(rt) **TOW. ŚPIEW. „LUTNIA".** Lekcje śpiewu dzisiaj się nie odbędą; następne lekcje obu chórów w piątek o godz. 8-mej w Gimnazjum żeńskiem przy ulicy Trynkowej.

—(rt.) **Zebranie członków Straży Ogniowej** odbędzie się we środę, dnia 19 bm. w sali hotelu pod „Złotym Lwem".

Z Pomorza.

—** **RADZYN.** W ubiegły czwartek bawił w miasteczku naszem p. kurator Okręgu Szkolnego Pomorskiego Dr. Riemer i wizytator szkół powszechnych p. dr. Stetkiewicz z Torunia.

Przybycie ich wiąże się z wizytacją szkół miejscowych, której dokonawszy, udali się panowie z Kuratorjum w drogę powrotną.

Szatan złota.

(Ciekawe rozmyślanie o pieniądzu).

Pieniądze — jak zdrowie. Ile je cenić trzeba, ten tylko się dowie, kto je stracił. Za życia nieraz je lekceważy człowiek, a obyć bez nich można się dopiero po śmierci, a raczej po pogrzebie. Analogię możnaby ciągnąć dalej.

Jak cię widzą, tak cię piszą, twierdzi przysłowie o ubraniu człowieka, a tyle wart naród jeden w oczach drugiego, ile jego pieniądze; można powiedzieć bez zbyt wielkiej przesady.

Spadek lub podniesienie się waluty jest barometrem sympatji międzynarodowej.

Pieniądze są wprost wizytówką, na której naród sam pisze swoje nazwisko, a inne narody dodają tytuły, są świadectwem moralności kupieckiej.

Pewien filozof amerykański wobec tego twierdzi „Business is all".

Przeklęta jest żądza posiadania, rozumuje filozof starej daty, grzechem jest serce przywiązywać do pieniędzy, twierdzi składający ślub ubóstwa mnich żebraczy, służbę mamonie zwalcza kaznodzieja; „za nic w świecie", jeżeli nie dla miłości nie wyszłaby zamąż dziewica, ceniąca wyżej miłość jak pieniądze.

Faktem jednak jest, że za pieniądze lud się podli i że bez pieniędzy zgłupiałby przeciętny filozof, poeta, mnich i dziewica.

Precz z pieniądzmi — wołają rewolucjoniści, skasowali więc ruble carskie i teraz 24 godzin na dzień fabrykują bolszewickie, powiedzmy, surrogaty pieniężne. Bez pieniędzy życie jest możliwe tylko w teorji, w „utopii", ale w życiu cywilnem z pieniędzmi trzeba się liczyć.

Już za czasów bardzo dawnych, gdy jeszcze ludzie żyli koczowniczo, skoro tylko przestali się nawzajem okradać i ograbiać i weszli w jakieś bardziej ludzkie stosunki, z chwilą, gdy ludzie zrozumieli, że człowiek nie jest zwierzęciem co tylko instynktowo bierze a nic nie daje w zamian, ale istotą rozumną, co wie, czego nabyć i czego pozbyć się wypada, by polepszyć sobie byt, wtedy powstały pieniądze.

Zasada „Do ut des". „Daj, żebyś dał", jak się wyrażali „mędrcy z ciemnego średniowiecza" jest podstawą" wszelkiej wymiany dóbr.

Daj mi coś, co ja cenię — dam ci coś, co ty cenisz.

Słowo „pieniądz" pochodzi wprost od łacińskiego pecunia — „pecus" — bydło. Oczywiście było to trudno załatwić interesa za pomocą „bydła" wliczając do tego choćby i nierogaciznę.

Zaczęto „cenić", brać więc i dawać, oprócz rzeczy żywych i martwe, byle „pożyteczne".

Okazało się, że pożyteczne są różne rzeczy. Do obrony życia przysłużyć się mogły metale. Do upiększenia ciała więc do rozweselenia się przydały perły itd. „Używano" więc jako pieniądz, jako środek wymiany żelazo (u Spartanów) koprowinę, srebro, złoto — i różnego rodzaju świcidełka.

Dziś w pojęciu człowieka pieniądz i złoto znaczy mniej więcej to samo.

Cóż gdyby sztuczne złoto wynaleziono?

Edison twierdzi, że to nie tylko możliwe, ale prawdopodobne.

Używa się dziś złoto jako podstawę pieniędzy (gold basis), bo dotychczas niemożliwie złoto podrobić, bo złoto się nie psuje, na całej kuli ziemskiej jest rozdzielone a nigdzie go niema w ilościach zawielkich. Tak przynajmniej dotychczas sądzono.

Możliwość wyrobu złota „tak jak się wyrabia żelazo" istnieje, twierdzi Edison. Możliwości, że mogą zostać odkryte duże pokłady złota, gdzie dziś się ich nikt nie spodziewa, nie można zaprzeczyć. Właśnie, gazety donoszą, że w Niemczech poczyniono takie odkrycie.

Fakt, że złoto z całego świata dziś przypływa do Ameryki, staje się coraz wyraźniejszem. Czy wszystkie kraje zbankrutują, gdy Ameryka będzie miała wszystko złoto? Czy wszystkie kraje zaprowadzą dolara? I to już proponowano — tylko zachodzi wtedy obawa amerykanizacji całego świata.

Przyznać trzeba, że angielski spryt businesowy dalej dotarł, jak — duch tradycji europejskich. Język amerykański mało się różni od angielskiego.

Gdy złoty dolar przeważy srebrny funt angielski, może wtedy i Anglja pójdzie „na wymiar" do Ameryki.

Waluta — to zdrowie — to wartość życiowa państwa. Tyle człowiek wart, ile dokaże, a czem więcej dokaże, tem mniej dokazuje. Jes, stop. Assez.

Edison twierdzi, że zamiast złota podstawą pieniędzy, kredytu międzynarodowego powinny zostać dynamomaszyny, środki wytwarzania lub przetwarzania energji i artykułów pierwszej potrzeby. Odpowiedział mu pewien profesor ekonomji, że stary Edison widać dziecinnieje. Mniejsza o to, który z tych dwóch jest dziecinnym starcem, a który starem dzieckiem.

—** WĄTFIE. (Złodzieje). W nocy z dnia 12 na 13 bm. włamali się złodzieje do niejakiego Dembka i skradli u niego większą ilość mąki.

Dalej jeszcze skradli — kilkanaście drzew owocowych — no i jeszcze kilka drobiazgów.

„Połów" udał się złodziejom tem łacniej, że domownicy rozochoceni tanami z okazji zaręczyn córek gospodarza, nie zwracali zupełnie uwagi na obejścia gospodarskie.
Literatura i sztuka.

Z całej Polski.

—** ŁÓDŹ. (Aresztowanie defraudantów). Do Łodzi przywieziono dwuch defraudantów, Zajączkoskiego i Cieślaka którzy niemało kłopotu przysporzyli tamtejszej kasie chorych. Obaj mieli udać się do Ameryki. Policja za pomocą telegrafu bez drutu zawiadomiła okręt, na którym jechali defraudanci, tak, że gdy okręt dostał się do Lizbony, defraudantów wysadzono na ląd i aresztowano.

—** WARSZAWA. (Pożar w fabryce wagonów na Woli). W ubiegłą niedzielę o godz. 3 w nocy wybuchł wielki ogień w fabryce wagonów „Lilpop, Rau i Löwenstein" na Woli. Straż ogniowa z trudnością ugasiła ogień. Przyczyny pożaru na razie nie ustalono. Straty są olbrzymie.

(Plaga bandytów rewolwerowych). W Warszawie ciągle zdarzają się napady z rewolwerem w ręku. W ub. niedzielę zdarzyły się aż dwa takie wypadki. Nieznany osobnik ugodził kulą niejakiego J. Badowskiego, który ugodzony w szczękę padł zalany krwią na ziemię; w innej części miasta postrzelono znów ślusarza W. Białasa, który z nieznanym bandytą wszczął sprzeczkę.

—** KRAKÓW. (Zażydzenie miasta). Na przedmieściu Kazimierzu w Krakowie jedna z ulic ma nazwę „Warszauera" nie „Warszawska". Prócz niej są jeszcze tam ulice wszystkich hebrajczyków ze starego testamentu jak np. Estery, Jakóba, Józefa itd. Nie trzeba jechać do Palestyny, kiedy w Krakowie staropolskim grodzie, mamy tyle parszywych nazw ulic, że człowiek przeciera oczy i patrzy zdziwiony, czy naprawdę jest w Krakowie, czy też może gdzieś, skądby pragnął uciec jak najprędzej.

—** LWÓW. (Sabotaże ukraińskie). Prócz spalonego w tych dniach w nocy folwarku Staje w powiecie Rawa Ruska gdzie spłonęła stodoła z 8 wagonami zboża oraz młocarnia, kilka faktó sabotażu zdarzyło się w powiecie stanisławowskim, gdzie w Dolnych Cieplicach szajka sabotażystów ukraińskich spaliła stodołę pełną zboża i narzędzi rolniczych. Szkoda wynosi pareset miljonów. W powiecie tarnopolskim pracowała również banda sabotażystów, jednak władze wykazały w tym wypdku energje i aresztowały około 24 osób. 12 aresztowanych, którym winę udowodniono, stanie w najbliższych dniach przed sądem doraźnym w Złoczowie.

Z całego świata.

—*x **Czeską wydziałową szkołę** rozpoczęto budować w miasteczku Trzyniec pod Cieszynem. Szkoła ta ma na celu czechizację naszej dziatwy. Jest ona niepotrzebną i zbyteczną.

—x* **Pałac rosyjskiej ambasady we Wiedniu** zostanie w najbliższym czasie zamieszkały przez posła bolszewickiego we Wiedniu. Pałac ten należy do do najokazalszych we Wiedniu. Odnowienie mieszkalnych komnat kosztowało miljard austrjackich koron.

—*x **Proces Conradiego,** mordercy Worowskiego, rozpocznie się w Lozannie 5 listopada. Członków sądu przysięgłych już wybrano. Rozprawa odbędzie się w badzo małej sali, do której będzie miało dostęp tylko 50 dziennikarzy.

—** **Internowanie Koreańczyków w Japonji.** Dla zapobieżenia dalszym rozruchom, rząd japoński chwilowo internował w obozach koncentracyjnych 15.000 koreańczyków.

—** **Tokio będzie nadal stolicą Japonji.** Rząd wydał dekret, głoszący, iż wbrew pierwotnym zamjarom, stolicą Japonji pozostanie nadal Tokio. Miasto to zostanie odbudowane za wszelką cenę.

Dla odbudowy stolicy powołana będzie specjalna komisja finansowa.

—** **Głód w Turkiestanie.** Wskutek rozruchów powstańczych i ustawicznych walk z powstańcami, Turkiestan zagrożony jest klęską głodową. Sytuacja aprowizacyjna jest bardzo ciężka i już obecnie cierpi głód przeszło 400.000 ludności. Zachodzą liczną wypadki śmierci. Konieczną jest natychmiastowa pomoc.

—** **Nowa sowiecka republika.** Dnia 10 października nastąpi uroczyste proklamowanie nowej sowieckiej republiki, a mianowicie — Karelskiej.

—** **Wybory w Indiach.** Wicekról Indji rozwiązał zgromadzenie ustawodawcze w Simla, wyznaczając przytem nowe wybory na grudzień br.

—** **Gwałtowny przypływ Oceanu.** Z Meksyku donoszą, że całe południowe wybrzeże San Jose de Cabo zniszczył niezwykle gwałtowny przypływ oceanu. Przypuszczają, iż przypływ ten został spowodowany wybuchami wulkanicznymi u brzegów Japonji.

Na srebrnym ekranie.

„Paragraf 62-gi praw o małżeństwie". W wspaniałym tym filmie przed oczyma widza przesuwa się „VII aktów rozkoszy domowego ogniska", ilustrujących znane stosunki w niejednem małżeńswie. Film ten wystawia kino „Korso".

„Czerwona rękawiczka" — oto tytuł wspaniałej nowości, jaką od dnia dzisiejszego wystawia teatr świetlny „Apollo". Prócz tego nowy program varietowy.

Rozmaitości.

X **Śmiertelny uścisk dłoni.** Uścisk dłoni może być śmiertelny, zwłaszcza amerykański shake hand, wywołujący poważne wstrząśnienia nerwowe. Tak twierdzi dr. Fr, Struchello z Nowego Jorku, ostrzegając prezydenta Coolidge'a. Przypisując wczesny zgon Roosevelta, przez Hardinga, tenora Caruso zbyt licznym uściskom dłoni, oblicza, że dwaj ostatni mieszkańcy Białego Domu w czasie tournies wyborczych musieli uściskać tysiące prawic, co powtarzane z amerykańską gwałtownością bardzo poważnie zrujnowało ich zdrowie.

X **Dała życie dziecku w czasie snu.** Z Denwer w Stanach Zjednoczonych donoszą: Gdy pani Augusta Hill zbudziła się ze snu popołudniu, przekonała się, że porodziła ośmio-funtową córeczkę. Był to jeden z bardzo rzadkich wypadków porodzenia dziecka w zupełnej nieświadomości matki, — bez żadnych zwyczajnych przy tem boleści. Donoszą o tem pisma amerykańskie.

X **Podatek i kawiarnie.** Jak donoszą dzienniki słowiańskie, magistrat w Lublanie zaprowadził po kawiarniach kontrolę gości. Kontroluje wszystkich obecnych urzędnik magistracki, czy zapłacili miejski podatek. Każdy gość zobowiązany jest posiadać kwit. Kto kwitu nie posiada musi podatek zapłacić. Sumę wpłaconą zwraca się, jeżeli się wykaże później kwitem,.

Ze sportu.

BACZNOŚĆ SOKOLI!

Ćwiczenia w Grudziądzu odbywają się teraz regularnie co wtorek i piątek w Bazarze: i to od godz. 6—7 dla młodzieży męskiej i żeńskiej.

Dla druhen i druhów od godz. 7—9

Treningi oddziałów piłki nożnej od godz. 5.30 do 7-mej na boisku przy ulicy Radzyńskiej.

Trenner będzie punktualnie na miejscu.

Wzywa się do punktualnego uczęszczania na powyższe lekcje.

Konkurs szybowców bezsilnikowych.

Jak już wiadomo naszym Czytelnikom, odbywają się obecnie pierwsze konkursy szybowców bezsilnikowych w Polsce.

Szybowce podobne znalazły już dawno zwolenników wśród sportowców Anglji, Włoch, Francji, Niemiec gdzie uzyskane rekordy czasu utrzymywania się w powietrzu, za pomocą użycia

odpowiednich fal powietrznych

czyli kierunków wiatru — niemal codziennie są przedłużane.

W Polsce dopiero w ostatnich czasach poświęcono tej dziedzinie lotnictwa więcej uwagi a w ostatnich dniach specjaliści w tym kierunku urządzili konkurs wzlotów aparatów bezsilnikowych.

W niewielkiej odległości od N. Targu w pośrodku cudnych, górskich okolic, mieści się „lotnisko" naszych nieustraszonych „bezsilnikowców". Z dwu stron umieszczone są trzy hangary namiotowe, mieszczące 9 aparatów różnych systemów, konstrukcji polskiej.

Utworzono komisję, wyznaczono nagrody wcale pokaźne no i do lotu...

Start urządzono na Czarnej Górze, wysokości 90.3 mtr. nad poziomem morza. Same wzloty dokonywane są w następujący sposób: ustawiony na łagodnej pochyłości aparat,

ciągnie kilku ludzi,

aż do załamania terenu, prościej mówiąc, małej przepaści, przyczem naciąga się poczwórne gumy, długości 6—7 mtr., założone w kształcie procy ukośnie, przez co w chwili wzlotu, aparat zawisa w powietrzu i teraz dopiero pilot tak

musi operować skrzydłami,

żeby stosownie do wiatru, nadawać szybowcowi kierunek i utrzymać się w powietrzu.

Oczywiście główna trudność przy dokonywaniu takich wzlotów stanowią wiatry, na które czasami próżno się wyczekuje.

Postawiono nawet na tych zawodach rekord polski, który wynosi 45 sek.

Ten pierwszy nasz rekord w porównaniu z rekordem Francji — 7 godzin 1 min. — jest jeszcze zerem, ale wszyscy są przekonani, że z naszą brawurą, odwagą i przy poparciu społeczeństwa, dojdziemy w bardzo szybkim czasie do poważnych rezultatów.

Sprawy społeczno-gospodarcze.

Min. Szydłowski o naszym przemyśle.

W przemówieniu swem w Lwowskiej Izbie handl.-przem. o przemyśle polskim min. Szydłowski powiedział między in.:

„Przemysł polski aczkolwiek w ciężkich i trudnych warunkach, rozwijał się, dziś stanął już na wysokiej wyżynie, a w niektórych gałęziach przemysłu osiągnął już produkcję przedwojenną."

Następnie przedstawił minister swój program, który streszcza się w tem, że Polska, jeżeli chce utrzymać swą niezawisłość polityczną, musi mieć przemysł rozwinięty we wszystkich gałęziach i samowystarczający.

Z przemysłu spirytusowego.

Przemysł spirytusowy zakończył w czerwcu rb. sprowadzenie surówki z gorzelń. Pozostają jeszcze tu i owdzie tylko nieznaczne resztki do odebrania.

Ogólny zlew tegoroczny nie **osiągnął ilości przeszłorocznego.**

Na targu spirytusowym stagnacja trwa w dalszym ciągu.

Mimo tego ceny spirytusu wszystkich gatunków uległy **nominalnej zwyżce,** czego przyczyną są panujące niezdrowe stosunki walutowe.

Zapasy równoważą się w przybliżeniu z zapotrzebowaniem aż do czasu rozpoczęcia nowej kampanii. W każdym razie pewnem jest, że nowa kampanja nie będzie obciążona starymi remanentami.

Odbudowa kraju.

Rozpoczęte prace około odbudowy kraju wskutek zniszczeń wojennych, napotykają na coraz to cięższe warunki wykonania. Dotychczasowy system odbudowy, opierający się na zapomogach rządowych, został zamieniony na system pożyczkowy.

Jak się dowiadujemy, kredyty pożyczkowe pokrywane będą z uchwalonej przez Sejm ustawy lasowej z dnia 7 lipca br., a udzielane **częściowo w gotówce, częściowo w naturze.**

Ze względu na ograniczone fundusze odbudowywane są głównie budynki szkolne i kościoły. W rb. z ogólnej liczby przeznaczonej do odbudowy 900 kościołów odnowionych zaledwie 50. Do odbudowy pozostało jeszcze 40 proc. budynków zniszczonych.

Żegluga pod ojczystą banderą.

(Kartka z historji rozwoju polskiej żeglugi handlowej.)

Gdańsk, 17 września.

W ostatnich dniach zawarło Tow. Akc. C. Hartwig oddział w Gdańsku z jedną z najpoważniejszych linji okrętowych świata, z firma „Ostasiatic Linie" w Kopenhadze umowę, mocą której firma Hartwig uzyskała

generalną agenturę

tejże linii w Gdańsku.

Ponieważ „Ostasiatic Linie" wysyła swe statki do wszystkich portów Azji, Ameryki Południowej i Indji Zachodnich, można za pośrednictwem firmy C. Hartwig przesyłać przez Gdańsk

każdego rodzaju towary,

wprost do portu końcowego danych kontygentów, na zasadzie jednego konosamentu bez potrzeby przerywania drogi w innych portach. Kto zna stosunki żeglugowe, przyzna, że jest to wielkie udogodnienie dla importerów i eksporterów i mamy nadzieje, że zabiegi firmy zostaną uwieńczone odpowiednimi sukcesami.

Poza tym zorganizował oddział gdański Tow, Akc. C. Hartwig stałe połączenie Gdańsk—Kopenhaga i Gdańsk—Londyn. Na liniach tych kursują następujące statki: „Gdynia, Noris, Wearwood, Kurland, Belmore, Butetown i Ethelfreda.

Są to statki, należące do zagranicznych

przedsiębiorstw żeglugowych,

które firma Hartwig na czas dłuższy wydzierżawiła.

Z Gdańska odchodzić będą statki powyższe dwuch linii regularnie co 8 dni, tak, że wszelkie transporty morskie na zachód, firma Hartwig wykonać może bezzwłocznie.

Jest to pierwsza i jedyna polska firma, która w takich rozmiarach w żegludze morskiej pracę rozpoczęła za taka inicjatywę należy jej się uznanie i poparcie.

Kolejka Sosnowiec—Katowice.

Udzielono pozwolenia towarzystwu węglowemu w Polsce na prowadzenie studjów przedwstępnych celem **wybudowania normalno-torowej kolejki elektrycznej z Sosnowca do Katowic i z Czeladzi do Bytomia.**

Wyżej wymienione towarzystwo projektuje także wybudowanie kolejki elektrycznej przez Sosnowiec do Krakowa.

Futra rosyjskie w Anglji.

W ciągu pierwszych 5 miesięcy rb. handlowe przedstawicielstwo sow. w Londynie sprzedało rozmaitych futer za ogólną sumę **960.384 funt. st.**

Na pierwszem miejscu stoją futra wiewiórek syberyjskich (293,497 funt. st.), na drugiem karakuły (132,462 fnut. st.), na trzeciem — lisy (66,306 funt. st.).

Fabrykacja akumulatorów w Polsce.

Skutkiem ogromnego zapotrzebowania **akumulatorów w Polsce** przez właścicieli posiadłości ziemskich i zakładów przemysłowych, tudzież instytucji wojskowych, kolejowych, pocztowych itd., wysyłamy corocznie na ich zakup miljardy zagranicę.

Jednakże wyrób akumulatorów wymaga specjalnych **studjów chemicznych,** a przytem znacznych nakładów finansowych, skoro w Europie istnieje tylko nieznaczna ilość fabryk tego rodzaju, a Rzplita Polska nawet ani jednej nie posiada.

W istocie fabrykacja płyt akumulatorowych jest przed okiem cudzoziemca w **ścisłej tajemnicy** trzymana przez zagranicznych specjalistów-chemików.

Dzięki wysiłkowi i zręczności naszych inżynierów, procedura wyrobu płyt zasobnikowych przestała już obecnie być niemożliwą do rozwiązania zagadką.

Wkrótce puszczoną będzie w ruch w województwie poznańskiem **fabryka akumulatorów** o znacznej sile wodnej i mechanicznej. Zakład ma być urządzony na wysoką skalę.

Banki Gdańskie.

Ministerjum skarbu rozesłało do wszystkich banków w Polsce okólnik, w którym poleca **zamkniecie rachunku Domu bankowego E. Heiman i Co. w Gdańsku,** wobec stwierdzonej przez tę firmę sprzedaży wypłat na Polskę, bez posiadania w bankach polskich dostatecznego pokrycia.

W uzupełnieniu tej wiadomości należy zaznaczyć, że właściciel Domu bankowego, **Heiman,** jest jednym z tych **rekinów walutowych,** którzy stale spekulowali na spadku waluty polskiej, rzucając na giełdzie gdańskiej olbrzymie ilości marek polskich na obniżenia jej kursu.

Pożyczka walutowa Belgji.

Jak informuje „Journal", obecnie toczą się rokowania miedzy rządem belgijskim a francuskim w sprawie przyznania wielkiego kredytu bankowego Anglji na cele akcji dla podniesienia kursu franka belgijskiego.

Chodzi tu o pożyczkę w wysokości **500 miljonów franków,** której gotowe są udzielić banki paryskie.

Drukarnia Pomorska Tow. Akc. Grudziądz.
Redaktor odpowiedzialny L. Sobociński.

Wyrokiem Sądu Pokoju w Grudziądzu z dnia 11-go lipca 1923 r. 1. 1b 17/23 zasądzeni zostali Henryk i Jadwiga Sadłowscy z Grudziądza za występek z § 185 i 186 kk na karę grzywny po 15.000 marek, a w razie nieściągalności za każde 150 mk. na 1 dzień więzienia, na ogłoszenie wyroku w gazetach: Głosie Pomorskim, Gazecie Grudziądzkiej i Słowie Pomorskiem na koszt tychże i ponoszenie kosztów postępowania karnego. [6580

Grudziądz, dnia 26 lipca 1923.

Sąd Powiatowy.

Ochotnicza Straż Ogniowa Grudziądz.
Jutro w środę, dnia 19 bm., o godzinie 8 wieczorem,
na małej salce pod **„Złotym Lwem“** odbędzie się 6583

ZEBRANIE

na które wszystkich członków, tak honorowych, nadzwyczajnych jak popierających i sympatyków się zaprasza. Członkowie czynni stawią się w mundurze o godzinie 1/2 8 na odwachu.

Komenda. (—) Kaszewski.

TROCADERO

ulica Długa nr. 16.

Pierwszorz. sala taneczna oraz trio artystyczne.

Otwarte codziennie do godz. 2 w nocy.

Początek w dni powszednie o godzinie 8 ej. w niedzielę o 7-ej. O liczny udział uprasza

6582 DYREKCJA.

Kwartet artystyczny

pod batutą prof. Dyszkiewicza

codziennie od godziny 5 popoł. począwszy

Królewski Dwór

PAPĘ DACHOWĄ

Smołę kamienną — Lepnik
Karbolineum — Dziegieć

Materjały budowlane

wszelkiego rodzaju poleca

Grudziądzka Fabryka Papy

Venzke & Duday

Tel. 88. **Grudziądz.** Tel. 88.
6257

Sprzedam 45 tonn

węgla górnośląskiego

pierwszego gatunku I. i II. orzech à 2.500.000 za tonnę loko Toruń. Dostawa natychmiastowa.

Oferty do Ekspedycji „GŁOSU POMORSKIEGO“ pod **nr. 7761.**

Największy dziennik prowincjonalny. Najpoczytniejsze pismo w Wielkiem Województwie Lubelskiem i na Przyległych Kresach

„Express Lubelski“

wydany w wielkim, stołecznym rozmiarze, redagowany żywo i interesująco, mający świetnie zorganizowaną służbę informacyjną — jest wskutek swej poczytności we wszystkich sferach — najlepszem miejscem ogłoszeń dla firm Handlowo-Przemysłowych.

Adres wydawnictwa: LUBLIN „Express Lubelski“, ul. Kościuszki nr. 8, — Skrzynka Pocztowa nr. 117. —

Fabryka Pończoch

Lucjan Stetkiewicz

Grudziądz, Groblowa (Pl. Kąpiel.)
(przy moście, naprzeciw gimn. żeńskiego)

wyrabia znanej dobroci swetry damskie weln. oraz skarpety i pończochy weln. i baweln.

po najdroższych od najtańszych w najrozmaitszych kolorach i polecam takowe w wielk. wyborze po cenach bezkonkur.

Wielkopolska Centrala Żarówek

W. Tomaszewski i S-ka

Poznań, Fr. Ratajczaka 36

Telefon 1586. [6529

Poleca hurtownie:

wszelkie przybory do światła gazowego.

Szmaty

czyste do czyszczenia maszyn kupuje w mniejszych i większych ilościach

Drukarnia Pomorska.

Najprostsza książkowość

w zastosowaniu do potrzeb średnich kupców, przemysłowców i rzemieślników!

Kompletna książkowość w jednej księdze

(zastępuje książkę kasową, memorjał i książkę główną)

Każdy przedsiębiorca w ciągu kilku godzin zapozna się z metodą powyższą i będzie w możności prowadzić samodzielnie książkowość swojego interesu **bez pomocy księgowego**

Książkowość omawiana zastosowana jest do wymagań podatku przemysłowego od obrotu i do podatku dochodowego

Każdy przedsiębiorca za 1/4 części pensji miesięcznej buchaltera pokrywa całoroczny wydatek na prowadzenie książkowości swojego interesu

Zamówienia należy nadsyłać pod adresem:

Biuro Buchalteryjno-Rewizyjne „Rzeczoznawca“
M. Pacoszyńskiego, zaprzysięż. rew. ksiąg handl. i rzeczozn. sąd.
Grudziądz, Wybick. 31, Tel. 737. Konto czek. w P. K. O. nr. 203079

Miłe, zajmujące i pożyteczne książki

1. **Wielki Król,** powieść dziejowa z czasów Stefana Batorego — Aleksandry Leśniewskiej . . . porto 400,— mk. **28 000 Mk.**
2. **Historja o Janaszu Korczaku,** — J. Ign. Kraszewskiego z czasów Jana Sobieskiego . . . porto 400,— mk. **28000 Mk.**
3. **Dwa Skarby,** powieść z życia Polaków w Ameryce — F. Rogal . . porto 400,— mk. **24000 Mk.**
4. **Oblężenie twierdzy Grudziądzkiej,** powieść Bergla . . porto 250,— mk. **5500 Mk.**
5. **Z mych wrażeń wojennych,** — Ks. prob. Łęgi . . . . porto 280,— mk. **9500 Mk.**
6. **Rachunki Rolnika-Praktyka** napisany przez M Pacoszyńskiego zaprzysiężonego rewizora ksiąg, autora wielu prac rolniczo handlowych. **18000 Mk.**

Powieści te wzgl. opisy nabyć można bezpośrednio w „wydziale wydawniczym“ lub za zaliczką pocztową z dołączeniem kosztów przesyłki i opakowania.

Drukarnia Pomorska

Wydział Wydawniczy

GRUDZIĄDZ (Pomorze)

Groblowa 27/29. Telefon 50 i 51

Bank Powiatowy

Tel. 981. *Grudziądz* ***Tel. 981.***

ul. Młyńska 21 (Starostwo)

przyjmuje depozyta pod korzystnymi warunkami i załatwia wszelkie transakcje bankowe

Za zobowiązania Banku odpowiada całkowicie powiat Grudziądz wieś. 3403

Sprzedaże

Łóżko z materacem tanio na sprzed. Cysarski, Nadgórna 48.

Łożeczko metalowe
stół rozciągany
skrzypce
mała umywalka
tanio na sprzedaż.
GROCHOWSKI,
Nadgórna 43, I. [7754

Wózek sportowy
prawie nowy sprzedam. Koszarowa 11, II. piętr. lewo. 7756

Okazyjnie
maszyna do pisania
prawie nowa 7770
„Continental“
do sprzedania Kościuszki 41, parter.

Para kucy
(pony) i wóz do wyjazdu na sprzedaż. **Sklep** natychmiast do wynaj. Skibicki, ul. Lipowa 32.

Posady

Pomocn. malarskiego
obeznanego z napisami godeł firmowych, poszukuje na stałe stanowisko [6538
P. Marschler
Plac 23 Stycznia 18.

2 czeladników siodlarskich 7759
potrzebuje od zaraz
Ochocki, Chełmno.

Panienka władająca również językiem niemieckim i francuskim, muzykalna, **poszukuje posady** bony lub towarzyszki. Zgłoszenia uprasza się nadsyłać pod nr. 7764 do „Głosu Pomorskiego“.

Panienka
znająca książkowość może się zgłosić. 7767
Reklama Pomorska
Rynek 10.

Poszukuje się od zaraz lub 1 paźdz. **pierwszorzędną**
dyrektrzyę
na stroje damskie. Zgł. z fotogr. i świadectw. pod nr. 7772 do Gł. P.

Poszukuję 7757 porządnej i wiernej
SŁUŻĄCEJ
Cysarska, Nadgórna 48.

Mieszkania

2 panów poszukuje
pokoji umeblow.
każdy osobno, najchętniej z całem utrzymaniem. Łask. zgłoszenia do eksp. „Głosu Pom.“ pod nr. 2006 W.

Poszukuję 1 lub 2 pokoji przyzwoicie umeblowanych w okolicy Lipowej lub Fortecznej. Oferty do Gł. Pom. nr. 7763

Poszukuję **2—3 pokoji z kuchnią** bez mebli **na stancję** dla dzieci. Opłata według ugody w naturaljach Zgł. do Gł. Pom. pod nr. 7771.

Pokój umeblowany z całem utrzymaniem do wynajęcia Kościuszki 5 II p. l.

Pokój z utrzym. do wynajęcia Plac 23 Stycznia 8, II p. 7769

Przyjmie się zaraz **2 uczni gimnazjalnych**
na stancję
z utrzymaniem. Fortepian na miejscu, dobra opieka. Zgłoszenia uprasza się pod nr. 7765 do Głosu Pom.

Kancelarje nasze

są czynne od godz. 8 1/2 przed południem do godz. 3 1/2 po południu, w soboty do godziny 2 1/2 po południu.

(6584) **Adwokaci i notarjusze w Grudziądzu.**

BANK LUDOWY

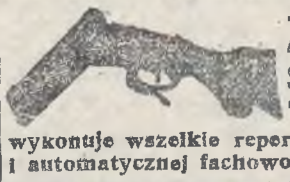
Sp. z odpowiedzialn. nieogran.
Założony w roku 1890.
GRUDZIĄDZ, ul. Józ. Wybickiego 21.

Załatwia zlecenia bankowe, Przyjmuje wkładki i oszczędn. i oprocentowuje wedł. umowy 31A

Zakupuje waluty zagraniczne, złote, srebrne i papierowe.

Udziela pożyczki
na zastaw przedm. złotych i srebrnych

Specjalny
Zakład Puszkarski
St. Czapczyk, Grudziądz, Toruńska 8 (podwórze,
wykonuje wszelkie reperacje broni kurkowej) i automatycznej fachowo i sumiennie. [6295

Naprawy
motorów elektrycznych dynamo-maszyn

94a] wykonują

K. Gaertig i Sp. T. z o. p. Poznań
Oddział Pracowni Elektromechanicznych
ul. Półwiejska 35. Telefon 3584

JAJA 6391

kupuje stale po najwyższych cenach dziennych

Toruńska 17-19 prt. na pr.

Zguby

Zgubiłem wykaz osobisty, książeczkę wojskową na nazwisko Wacław Gołębiewski. Zwrócić na ul. Chełmińską 81.

Różne

Fryzjer
może wstąpić jako
WSPÓLNIK
do interesu dobrze prosperującego. Język polski wymagany. Zgł. do Głosu Pom. pod 7773

Skład do wynajęcia nadający się do każdej branży ulica Chełmińska nr. 5. 7774

Ochrania oczy

polecają

Wielkopolska Centrala Żarówek
W. Tomaszewski i Ska
Poznań, 6581
Fr. Ratajczaka 36,
Tel. 1586. **Tel. 1586.**

Kto przyjmie
wyżła do tresowania?
Zgłoszenia z podaniem warunków uprasza
Dom. Zawda
pow. Grudziądz.

---

a b c

Tablice szkolne

nadeszły

Oprócz tego wszelkie przybory szkolne poleca

Władysław Kulerski
Księgarnia, drukarnia, stemple, materjały piśmienne i instrumenty muzyczne.
ul. Pańska nr. 19. [6532

WAPNO

rozgrzewa ziemię, wpływa na roślinność, poprawia oraz podnosi jakość i ilość ziarn. wydaje mocną i długą słomę.

WAPNO

wzbogaca ojców i synów.

WAPNO

dostarczamy natychmiast w każdej ilości. (5420

Bracia Schlieper

Hurtownia materj. budowl.
Tel. 306 Bydgoszcz Tel. 861

Stemple-Druki gust. spiesznie
Wł. Kulerski
Grudziądz, Pańska 19
Księgarnia
Materjały piśmienne